Czy wiesz, że ...

*** Większość naszych wyobrażeń o Indianach** jest mocno uproszczona, bo opiera się na fikcyjnych romantycznych postaciach w rodzaju Winnetou, stereotypach z westernów, TV czy kiczu ulicznych grajków. To tak, jakby wiedzę o II wojnie światowej czerpać z seriali o por. Klossie i "czterech pancernych"!

*** Indianie i ich badacze zauważają, że większość filmów z Hollywood** (w tym hity "Tańczący z wilkami", "Ostatni Mohikanin" czy "Samotny jeździec") ukazuje ich świat w krzywym zwierciadle i zwykle z perspektywy białych.

*** pióropusz z orlich piór to nie ozdoba głowy**, lecz odpowiednik orderu Virtuti Militari – przysługuje tylko weteranom walk i wybitnym wodzom; nie kupuje się go w sklepie, nie nosi dla zabawy czy po spożyciu alkoholu. Imitacje są w złym guście.

*** Indianie i indianiści są czuli na stereotypy**, jakie stworzył film i literatura przygodowa – nie wznoś więc przy nich "okrzyków wojennych", nie baw się "pióropuszem" czy "fajką pokoju", nie żartuj o "squaw" (to obraźliwe słowo); wykorzystaj okazję, by zapytać o sprawy, obyczaje czy przedmioty, które cię dziwią i ciekawią.

* w USA jest ok, **6,8 mln** Tubylczych Amerykanów (to 2,1% ludności USA).

* najwięcej amerykańskich Indian żyje **w Kalifornii**, Oklahomie i Arizonie.

*** w rezerwatach** w USA żyje tylko 22% amerykańskich Indian, już ok. 70% Indian mieszka w miastach.

* w USA są oficjalnie **574 plemiona**; najliczniejsze to Czirokezi (819 tys.) oraz Nawahowie (332 tys.). Siuksów (Lakotów) jest 170 tys., a Apaczów 112 tys. Formalnie, nie można dziś zostać "adoptowanym" do plemienia.

* w USA jest ok. **326 rezerwatów**; nie są to skanseny ani więzienia, lecz obszar oddane w użytkowanie Indianom w myśl traktatów i umów z rządem USA i Kanady, ich mieszkańcy mają własny samorząd, policję, sądy, szkoły, firmy, służbę zdrowia itp.

* Indianie Ameryki Pn. **mówią po angielsku, hiszpańsku, francusku** (np. w Quebecu); już tylko ¼ mówi w domu jednym z ok. 200 języków plemiennych, a wiele z nich wymiera.

*** ponad 150 tys. Indian to weterani U.S. Army**. Młodzi Indianie walczyli i ginęli m.in. na frontach I i II wojny światowej, w wojnach w Korei, Wietnamie, Zatoce Perskiej i Afganistanie; wielu - to odznaczeni bohaterowie.

*** Indianie są dziś w większości protestantami lub katolikami**; są też rejony, gdzie wielu tubylców to wyznawcy prawosławia (Alaska), synkretycznego Kościoła Tubylczo-amerykańskiego (pejotyści) czy wielu różnych wierzeń tradycyjnych.

*** średni roczny dochód** indiańskiej rodziny w USA wynosi 35 tys. dol. (średnia w USA 50 tys. $ na rodzinę); ponad ¼ Indian żyje w ubóstwie.

*** współcześni Indianie** w USA i Kanadzie mają od lat swoje szkoły i uniwersytety, wydawnictwa, gazety, stacje radiowe i telewizyjne oraz liczne portale internetowe.

* 77% Indian w USA w wieku powyżej 25 lat ukończyło co najmniej **szkołę średnią,** niemal 1000 Indian rocznie zdobywa w USA tytuły doktorskie.

* od 1988 r. **niektóre plemiona w USA prowadzą kasyna**; ok. 460 kasyn daje ok. 240 plemionom ok. 27 mld dol. opodatkowanego dochodu rocznie; ponad 300 plemion nie ma kasyn i uważa je za szkodliwe.

* głównym problemem zdrowotnym Indian jest **cukrzyca** (choruje na nią co piąty dorosły Indianin); bieda, dyskryminacja i różnice kulturowe sprzyjają społecznym patologiom.

* Indianie mają **prawa obywatelskie** w USA od 1924, w Kanadzie od 1956.

* w latach 60. XX w. młode pokolenie miejskich Indian zainicjowało ruch **Red Power** na rzecz równych praw obywatelskich, niezależności Indian i odrodzenia dumy z tubylczych kultur; jego najgłośniejszym wyrazicielem był **AIM** (American Indian Movement), organizator m.in. okupacji **Wounded Knee** w 1973 r. i innych protestów.

* w 2012 r. młodzi Indianie z Kanady powołali ruch **Idle No More!** ("Dość bierności!") by przeciwstawić się dyskryminacji i bronić praw ludów tubylczych do dawnych ziem i wód. Latem 2016 r. protest Siuksów ze **Standing Rock** przeciw budowie spornego rurociągu DAPL skupił w obozach Dakoty Pn. tysiące Indian.

* od ponad 40 lat istnieje nieformalny **Polski Ruch Przyjaciół Indian**, którego uczestnicy spotykają się m.in. na dorocznych zlotach, pow-wow, w grupach tematycznych i lokalnych.

*** Większość uczestników PRPI** przez cały rok rozwija i popularyzuje swoje zanteresowania indywidualnie, w grupach lokalnych, skansenach – tzw. "wioskach indiańskich", na wystawach, sesjach popularno-naukowych, festynach, pokazach, w mediach i w sieci. W 1990 r. zarejestrowano też Polskie Stowarzyszenie Przyjaciół Indian (PSPI).

* Od kilkunastu lat fani indiańskiej kultury spotykają się kilka razy w roku na **pow-wow** – festiwalach indiańskiej muzyki, pieśni i tańca; w pokazach i konkursach tanecznych (zwykle wiosną w Uniejowie, jesienią w Poznaniu) biorą też udział tancerze i muzycy z Europy oraz goście z Ameryki, a polscy tancerze nagradzani są na pow-wow w Europie.

* W Polsce wydano kilkaset książek o tematyce indiańskiej, jednak niewiele z nich to pozycje o prawdziwej wartości edukacyjnej; warto sięgać głównie po literaturę pisaną przez samych Indian, nowe książki popularno-naukowe oraz publikacje **Wydawnictwa TIPI**.

* Wzorem dawnych i współczesnych Indian indianiści organizują także cykliczne **biegi i marsze** "na rzecz Ziemi"; ich celem nie jest rywalizacja, lecz aktywna integracja, solidarność i współdziałanie na rzecz środowiska, problemów Indian i spraw społecznych.

*** Chcesz wiedzieć więcej? Możesz zacząć od Wikipedii** (choć wiele haseł wymaga rozbudowy), zajrzyj na strony www.tipi.pl, amerykaindianska.pl, www.huuskaluta.com.pl, znajdź grupę "Indianiści" na FB, odwiedź wioskę, podejdź na spotkaniu, napisz do nas...

Na podst. www.census.gov i Wikipedii oprac. Ewa i Cień, Co. PSPI/PRPI 09.2022